

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Mezei Mór.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petsor után 3 kr. számíttatik.

Az izraelita országos iskolai pénzalap.

V.

(Sz.) A mintafőtanodák felállításán, e szerencsétlen balfogáson kívül, melynél csak az az egy a szerencse, hogy ideiglenes intézkedésként tétetett, a kormány részéről alig történt valami!

Az 1856-iki miniszteriális rendeletnek második pontja ki nem zárta ugyan, — a mire az izraelita bizottmány az alap egész jövedelmének három ötödrészét akarta fordíttatni, szegény izraelita hitközségek iskoláinak gyámolítását, — de e részben a rendelet — említésre alig méltó kivétellel — írott malaszt maradt.

Az idéztük pesti hitközségi munkálat csak két oly esetet ismer, midőn hitközségek nem ugyan segélyezést, hanem amortisatio útján visszafizetendő kölcsönöket kaptak az iskolai alapból. E két község Tata és Lengyeltóti.

Ha nem tévedünk, a legújabb időben még a pápai és köszegi hitközségeknek ígértetett segélyezés az iskolai alapból.

Ez irányban is ez lesz mindaz, a mi történt.

Vajmi kevés! Pedig éppen nem volt hiány oly hitközségekben, melyekre nagyon is ráfért volna a segélyezés, s melyeknek pénzerejét jóval túlhaladták iskoláik költségei.

S mig Pestnek, a gazdag fővárosnak, mig a tekintélyes iskolai alapítvánnyal bíró S. a. Ujhelynek tanodáit subventionálták, addig a falukon végrehajtás útján szedték be a tanítók illetményét!

Mert hogy a hitközségek iskoláik szervezésénél, tanítóik választásánál pénzerejükhez alkalmazkodjanak, az nem volt megengedve; rá volt szabva mindegyikre egy a tanoda, mint a tanító!

Mi bizonyára nem hallgattuk el a felett való őszinte sajnálkozásunkat, hogy több hitközség iskoláját a múlt év zavarában feloszlatta, és soha sem fogjuk helyeslehetni, ha egy hibás rendszer kinövéséiért maga az iskola tétetik felelőssé, de viszont annyira méltányosoknak kell lennünk, miként bevalljuk, hogy ez éppen csak ilyen sokat sanyargatott hitközségekben történt, itt pedig nem volt egyéb, mint a szerfölötti pressiót követő természetes reactió!

Kevés, idején nyújtott segélyvel mind ennek elejét lehetett volna venni!

Az izraelita bizottmány javaslata 8 alapítványi helyet kívánt a pesti vakok intézetében, és 5-öt a váci süketnémák intézetében; azonfelül 3000 ftot rendelt a Kolisch-féle Bécsbe átteendő izraelita süketnéma intézetnek „magyarhoni izraelita süketnéma gyermekek javára.“

Az 1856-iki kormányrendelet csak általánosan alapítványi helyek állítását ígerte vak és süketnéma izr. gyermekek számára.

Pár hete még csak, hogy a pesti vakok intézetében az izraelita iskolai alapból 12 alapítványi hely nyitattott. Ki gyakorolja az ajánlási jogot, jelentkezett-e valaki, s nyert e ily alapítványi helyet, — nem tudjuk.

A váci süketnémák intézetében még ma sincsen egyetlen egy alapítványi helyünk sem; miért — nem tudjuk!

Ellenben a bécsi izr. süketnéma intézet évenként 4000 ftot huz az iskolai alapból; — magyarhoni gyermekek javára fordíttatik-e ez, van e ott általában magyarhoni szegény gyermek, s hány, minő feltételektől függ a felvétel — nem tudjuk.

Az izraelita bizottmány azon javaslata végre, hogy évenként 1100 forint fordíttassék sikerült izraelita nevelészetű művek jutalmazására, egészen elejtetett.

Miért? — nem tudjuk; alkalmasint Omár kalifaként azt tartották, hogy nevelészetű művekre nincs szükség, mert vagy azt tartalmazza mit a fiblia, akkor feleslegesek, vagy mást, s akkor roszak!

Végére értünk az iskolai alap történetének.

Vonjuk belőle a tanuságokat.

A tanuságot, miként nem vezet célhoz egy általános elvek szerint kidolgozott iskolai rendszert csupán életbe léptetni; miként a helyi viszonyok, a specialis igények mellőzése mindenkor megboszulja magát; miként élénk és foganatos iskolai élet csak a hitközségeknek érdekelt közrehatása mellett remélhető.

A tanuságot, miszerint az országos és a községi tevékenység közötti határt lerontani s a kettőt összezavarni, szerencsétlen kísérlet; miszerint hazánkban különösen a hitfelekezeti néptanodát a hitközség kezéből kivenni veszedelmes, országosan gyámolítani pedig csak

a legégetőbb szükség eseteiben kell; ellenben a hitfelekezeti iskolaügy magasabb fejlesztése, a népiskolán tuli további kiépítése, szóval mindaz, mi nem az egyes hitközségnek, hanem a hitközségek összességének tartozik hatáskörébe, mindaz csak országos alapítványokból, csak országos intézkedések által létesíthető.

A tanuságot, miként az izraelita országos iskolai alap csak akkor fog nevének megfelelni, ha, hol a szükség megkívánja, egyes szegény községek gyámolítására, de különösen és első sorban oly intézetek létesítésére fognak jövedelmei fordíthatni, melyek hasznát nem egy község, hanem az egész ország élvezendi, oly intézetek, melyekből valamennyi magyarhoni hitközség hittudósait, tanítóit, hitfelekezeti életünk hivatott művelőit nyerhetendi, s miként ez alap semmi esetre sem érdemi megnevét, ha, mint eddig történt, kamatai részint használatlanul hevernek, *) részint oly intézetekre fordíthatnak, melyeknek hatása tisztán localis, s legkevésbé sem országos!

Vonjuk tehát a tanuságot, miként az országos iskolai alappal mindenestre rendelkezni kell; rendelkezni kell mindenestre másként, mint a hogy eddig rendelkeztek!

És itt három kérdés merül fel.

Ki rendelkezék az izraelita országos iskolai alappal? —

Miként rendelkezék vele?

Ki kezelje azt?

E három kérdésre megfelelően, befejezendettük cikksorozatunkat.

Legyen világosság.

Bécs, augusztus 10.

Valamint az állatorszámban bizonyos álatfajokat találunk, melyek a napvilágot kerülik s csak éjjel bujnak elő rejtekeikből, hogy a hajnal felvirradtával ismét elbujjanak; úgy vannak emberek, jobban mondván emberfélék is, kik az igazság és szabadság áldásos napfényétől megvakulnak, ellenben a homályban felserkennek, s az alázat és jámborság álcája alatt a legborzasztóbb jogtalanságokat művelik.

Minden nemesebb embernek feladatává lesz a setéség ezen embereit leálcázni s meztelen utálatosságukban a világnak bemutatni, hogy önmaguk előtt megszégyenüljenek. Mint zsidó, mint magyar zsidó, sőt mint orthodox zsidó szólitom fel tehát önt. szerkesztő ur, hogy jelen soraimat lapjába felvegye.

A „Morgenpost“ minap a magyarországi izraelita iskolai alap tárgyában leleplezéssel állott elő, melyet már valószínűleg mindenki ismer, de valójában e leleplezés is még messze hátra marad az igazság megett, és nem adja hí rajzát a hirhedt pénzváltó és bankár egész fondorkodásának. Ez igazságot akarom előttem, t. magyarhoni hitfeleim, elmondani.

Mindenki előtt ismeretes dolog, hogy a mult évtized-

*) A fel nem használt évi felesleg jelenleg 47000 forintra tétetik.

ben megjelent ujoncozási törvénynek 20-dik §-a a páduai collegium rabbinicumnak tanítványait a katonáskodás kötelezettség alól felmentette.

Ezt nem lehetett eltérni.

S rábírtak 20 magyarországi rabbit, hogy folyamodványnyal járuljanak az akkori kormányhoz, melyben a páduai intézet a legrettehetőbb színben van feltüntetve, s többi között az mondatik, hogy ezen collegium csak neologok számára van rendelve s hogy az egész intézet az államot veszélyezteti (staatsgefährlich sei)?!

Tehát az intézet igazgatója, Luzzatto ur ellen merészkedtek vádaskodni. Ezen nagy s a zsidóság körül annyi érdemet tett férfit ellen, ki Olaszországban annyi vihar és mozgalom között rendületlenül állott meg elvei mellett, kinek szeplőtlen európai hírneve van, ezen férfit ellen léptek fel oly alattomos rágalomokkal, melyeket ő bizonyára szó nélkül nem hagyandott, ha tudomására jöttek volna.

Valóban mentegtetünk kell a Thunféle miniszteriumot, mert mit gondolhatott, mit tudhatott a miniszter, ha 20 rabbinus egy ily okmányt ír alá?

Ezen tiszteletes uraknak csak egy mentségük lehet, a mi valószínű is; hogy t. i. aljas visszaélésnek lettek áldozataivá, miután e rabbi egynémelyike, — nem sértesképen mondjuk ezt, — e rabbi egynémelyike, például r. Juda Oszad stb. németül írni sem tud.

Csak az sajnálandó tehát, hogy az ily érdemes férfiak eszközökül hagyták magukat egy jellemtelen fondorkodó által használatni.

De valljon, miként jutunk épen e hitre, és mire alapítjuk azt?

Halljátok ti zsidók mind, és te hallgasd, bántalmazott zsidóság!

Szájról szájra jár a következő elbeszélés:

1858-ik évi július hó második felében egy jámbor, nagyhirű pénzváltónak és bankárnak egy 18 ivre terjedő emlékiratot volt szerencséje az akkori kormánynak előterjeszteni, mely emlékiratnak tartalmát itt röviden analizálni akarom.

Mindenek előtt azon elv állítatik fel, hogy csak az orthodox zsidóság lehet üdvözítő az állam és a katolicizmusra; a neologok mindkettőre nézve veszedelmesekek. Bizonyosságul a zsidógyűlölő Wagnerre, a porosz Brunnerre hivatkozik, ki azt mondá, hogy a parasztot csak a mivelt zsidó rontja el stb. stb. továbbá úgy nyilatkozik a memorandum írója, hogy a zsidók csak az absolutismust ohajtják, és csak annak uralma alatt élhetnek. „Mert — így szól az irat — nem a véletlen játéka az, hogy a legtöbb zsidó Orosz-, Lengyelország és Ausztriában lakik, míg Német- s Angolhonban vagy Németalföldön ritkábbak, ennek legegyszerűbb oka abban rejlik, mert a szigorú kormány nyomása alatt jól érzik magukat; másrészt a conservatív zsidók erős oszlopai az államnak, míg a haladó párt az államnak csak veszedelmére tör. — Mi volt Ausztriában a szakadás oka? kérdi a jámbor bankár. 1826 óta, így hangzik a felelet, midőn Bécsben az új templom megnyílt, a két elem szünteleni pártoskodásban, viszálykodásban él a vallás és a társadalom rovására, és már akkor kinyilatkoztatá R. Moseh Sofer és R. Mordachai Benet, hogy e templom megnyitása veszedelemmel jár.“ A kormány tehát, így kívánja pénzváltó ur, nyilatkoztassa ki hogy ezen szakadás örökös és teljes, mert ezzel kell a dolgot kezdeni, azután alapítas-

sanak Lembergben és Pozsonyban thaludiskolák, de ments' Isten! ne a páduai vagy a boroszlói mintájára, mert ezek csak demagogicus hitszónokokat nevelnek. — E két thaludiskolában csak a thalud tanítással, minden más tudomány kizárásával, és csak ezen intézetek legyenek feljogosítva az egész ausztriai birodalombeli rabbikat képesítették nyilvánítani. — Miként a katolikus papnöveldek a püspökök felügyelete alatt állanak, úgy ezen intézetek felett is zsidó püspökök (?) őrkdjenek. Zsidó concordatum-féle fellegvárak, melyek a rabbit jogokkal elhalmozzák, a községektől mindent elrabolnak. — Halljátok, magyar zsidók, mit akartak eltek, nélkülütek? És ez nevezi magát orthodox zsidónak! Akadunk-e az egész sz. írásban hasonló nyomára? Zsidó intézmények, zsidó törvények, zsidó szokások ezek? — De halljuk tovább. Következik a magyar iskolai pénzalapból Bécsben alapítandó központi zsinagógának köz tudomásu javaslata. Az indítványt a memorandum következőleg indokolja: „Az iskolai pénzalap a forradalmi zsidókra kivetett sarc, és ezek nem az orthodoxok, hanem az ujitók — e sarcot sajátlag csak a pesti községnek kellett volna fizetnie, de az akkori neologicus pesti előljáróság azt az egész magyarhoni zsidóságra kivetette. A jogosság természetéből folyt, hogy az orthodox zsidók mitsem fizettek volna, és ezért — így következett a jámbor bölcsész — e pénzalap csak az orthodox zsidók rendelkezése alá bocsátható jogosan.“

És ne idegenkedjék ily undok példáitól a rozlektüségnek, a jobb érzet? Ily alacsony rágalmazása egy egész hitfelekezethez ritkítja párját a zsidóság történetében és csak bar K a m z a r a emlékeztet, ki a jeruzsálemi templom elpusztulása előtt a rómaiakhoz hordozgató a híreket: „föllázadnak ellenetek zsidó alattvalóitok!“ és valóban ha a jeruzsálemi szentély mindeddig el nem pusztult volna, úgy annak ma kellendett megtörténnie. Miként kell ily emberrel elbánni, arról az orthodox zsidót a thalud fogja felvilágosítani. De hogy a rabbi urak bele levének bonyolítva ez ügybe, e tény arról tanuskodik, hogy vagy ők a csábítók, vagy pedig az elcsábítottak s mi mindkét esetben szánjuk őket, mert önmagukat tették megvetés tárgyáivá.

Eljött az idő, hogy magyar hitrokonim, különösen pesti izraelitáink fölhasználják tekintélyüket, erélyüket a magyarhoni izraeliták üdvéért. A fővárosban kell megkezdeni és erősen hozzá látni a dologhoz. Csak akarni kell és a szilárd elhatározottság legyőz minden akadályt. Kötelességtek a zsidó cultura elhanyagolt mezejét a kor szellemében megtermékenyíteni; és gyámolítást mindenütt találtok. Nem tartozik hozzánk kormányrendszeret bírálgatni, mi csak a kizárólag zsidó, minden politikai szinezettől ment érdeket tartjuk szem előtt, és e tekintetből be kell vallanunk, hogy sem Schmerling államminiszteriuma, sem az udvari kancellária nem hajlandó ily baglyok suhogásának meghallgatására. Biztosítva lehetek, hogy sehol nem ütköztek akadályokba. Itt az idő, most vagy soha. Nincs miért késnetek; — saját erőtökre támaszkodva, hitrokonitok üdvét szem előtt tartva sokat, nagyot tehettek.

Én e sorokat augusztus hó 10-én, a halhatatlan Zunz születésnapján írom, ki önzéstelen és fáradhatlan törekvései és buvárkodásai által maradandó emléket emelt magának a zsidó szivekben. Sem megtiszteltetések, sem kitüntetések nem birhatták őt arra, hogy elveitől csak egy hajszályra is eltérjen. Mert midőn nagy művét volt

közrebocsátandó, Eichhorn miniszter javasolta neki, hogy azt a királynak ajánlja, mire a böles tudós felele: „Nem azért írok, hogy egyes férfiak kegyét nyerjem meg, hanem a mit teszek, hit- és fajrokonaimért teszem azt.“

Ha az emlékiratgyártó Zunz példáját követi, sokat abban hagyott volna!

E sorok írója méltán remélheti, hogy valamelyik Deutsch urnak nem fog eszébe jutni kinyilatkoztatni, miszerint az idézett emlékirat nem is létezik.

Egy valódi orthodox izraelita.

Adalékok a zsidó törvény ismertetéséhez.

Már több ízben, különösen a legközelebb multban azon váddal illettek bennünket, hogy elődeink a szent földön lakott népek irányában nem követtek helyeseltető eljárást és ennek nyomán a zsidó törvény türelmetlenséget nyilvánító szellemére vontak következtetést.

E vádak ellen a „M. J.“ is több ízben tett közzé e szakba vágó jeles dolgozatokat, és így e tárgy s jelesen e kérdés innen-onnan megoldottnak, megfajtettnak látszhatnak.

Mindamellet kötelességemet vélem teljesíteni, ha kimutatom, hogy elődeink a szent föld elfoglalásakor csak a jelenleg is dívó hadi törvények szerint jártak el és ennek következtében azon vád, mely a zsidó törvényt türelmetlennek batorkodik nevezni, csupán a szent írás és a bibliai történet nemismeréséből vagy ferde magyarázataból ered.

A vád fordul s illetőleg sarkpontja e parancsban van összpontosítva: „de azon népek városaiban, melyeket neked Istened örökségül ad, ne hagyj egy lelket is életben, hanem tönkre tedd őket gyökerestül.“ (M. 5 k. 20, 16. 17.)

A magyarázatra, legyen az törvény — vagy más alapon nyugvó interpretatio — a magyarázatra nézve jelen esetben szükséges megjegyeznünk, hogy eunél a mondatok összefüggéséről, a szöfűzésről, a törvénytől pedig, ha annak szava nem elég világos, ha az összefüggés nem nyújt kielégítő eredményt, a törvényhozó szándokáról nem szabad megfeledkeznünk. Különben oly badarságok támadhatnának, melyek az író s illetőleg a törvényhozó akaratával homlokegyenest ellenkeznek. Ily módon annak idején magából a sz. írásból vett idézettel bizonyították, hogy: „nincs Isten“, ennek előzményét: „A gonoszok mondják“, figyelembe nem vévén. Ily módon keletkezett azon Göthe által illő helyen remekül alkalmazott, napjainkban annyira hangoztatott és társadalmi viszonyaink erkölcsi oldalát oly kirívólag bélyegző szólam: „nur Lumpe sind bescheiden!“

Igy állván a dolog, a fenidézett, a szövegből kiszakított törvény-darab magyarázatának félszedsége kézzel fogható. Mert ha a törvény-egész szem előtt tartjuk, a vád végképen megsemmisült, és az idétlen rágalomnak szárnyát szegtük.

A törvény szava következő: „midőn valamely városhoz közeledel, hogy azt haddal megtámadjad, kináld meg előbb békével, ha arra neked békével felel s megnyitja kapuit, az egész nép adófizetőd s jobbágyod legyen. Ha pedig el nem fogadja békeajánlatod, és harcra kel ellened, vedd ostrom alá s ha kezdedbe adta azt Istened, hányd kardra a férfiakat, csak a nőket stb. tarthatod meg zsákmányul. Így cselekedjél minden tőled messze fekvő

várossal, de azon népek városaiban, melyeket neked Istened örökségül ad, ne hagyj egy lelket is életben hogy ne tanítsanak téged mindazon utálatosságokra.“

Ha e törvény egyes mondatainak összefüggését figyelemmel kísérjük, világosan kitűnik, hogy itt — a hódítást illetőleg — a távol lakó népek, a szent földön lakóktól meg vannak különböztetve, azon kézzelfogható okból, miután ezek a zsidó népet bálványimádásra könnyebben csábíthaták, mint amazok, mitől pedig a törvény Izraelt megóvni akarta. Mihelyt a szent földön lakó nép a bálványimádásról lemondott és ez által az elcsábíthatás miatti félelemre józan ok nem volt, békében élhetett a zsidó nép között. Azon rendelet pedig: „ne hagyj egy lelket is életben“ az előbbi mondatra —: „ha el nem fogadja békeajánlatod és harcra kel ellened“ — vonatkozik, s tehát ennek következménye.

Figyeljünk a törvény összefüggésére és látni fogjuk, hogy a távol eső városok alatt nem épen és kizárólag csak a külföldiek értendők. A hangsúly azon különbségen fekszik, hogy míg a külföldi városok a meghódítással egyedül adófizetők tette, a szentföldieknek e mellett a bálványimádásról is le kellett mondaniok; mi ha nyilvánosan kifejezve nincs is, a kor-viszonyok helyes felfogása mellett könnyen megmagyarázható. — Csak ha el nem fogadja békeajánlatodat, és harcra kel ellened, akkor, de csak akkor „ne hagyj egy lelket is életben.“ (Maimonides, hilchoth melochim 6 f. s Ramban.)

Állításunk mellett szól Josua 11 f. 9. v. mely azt mondja, hogy egy város sem kötött békét a zsidókkal a chivitákon s gibonitákon kívül, miből önként következik, hogy a békeajánlatokat visszautasították.

Még világosabban nyilatkozik mellettünk azon körülmény, hogy Salamon az emori, chithi, perizi, chivi és jebuszi néptörzseket csak adófizetők tette, (kir. I. 9. f. 20.) nem azért mintha talán hatalmában nem állandott őket felkoncolni, hanem egyedül azért, mert a törvény betűjét szentnek tartván eljárásával, csak kötelességét teljesíté és másként nem volt szabad cselekednie.

Vogel Ignác.

Iskolai büntetésekről.

K.-Nyék, 1862.

Minden tanító meg van arról győződve, hogy működését csak akkor koronázza siker, ha az iskolában a fegyelmet fentartani képes, melynek következtében parancsa vagy tilalma rögtön és készséges teljesítéssel vagy abbahagyással járjon. Ha a tanteremben rend és nyugalom nem uralkodik, akkor hiába minden oktatás, ha a gyermekek tetteit vadság s durvaság bélyegzi, úgy füstbe megy a tanító minden fáradozása. De baj az, hogy sokan félreismerik az eszközt, mely által a fegyelmet fentartatik; fonákságokat követvén el, mik csak félszedségeket vonnak maguk után. Hol a pálcza korlátlan hatalommal zsarnokoskodik, hol minden gyermeki vétség és kihágás testi fenytéssel büntetetik, ott szüntelen harcban áll a tanító a gyermekekkel, mint ellenség ellenségével. A szeretet és vele együtt a bizalom a gyermeki szívből örökre eltűnik és helyette retteggéssal párosult gyűlölet foglal helyet. A parancsokat ugyan teljesíti a tanonc, de csak azért, mert fél a bottól, s a hol lehet, el-

mulasztja tanítványi kötelességeit. Az erkölcsi érzelmek elfojtának, mivel nem a szeretet fejleszti azokat, és a gyermekből nem szabadelvű, nem erényes, nem jóratermett ember, hanem alávaló, ármányos, hitvány rab-szolga válik. Ki tudna a szülőkre azért neheztelni, ha az ilyen eljárást kárhóztatják, ha mindjárt ezekből nem mindig a tiszta higgadt ítélet szól is; noha van eset rá, hogy ők maguk is úgy bánnak gyermekeikkel, hogy akaratlan a barbárság időszakára gondolunk.

De be kell vallanunk, miszerint vannak percek, melyekben a legjobb akarat, a legszilárdabb elhatározottság dacára, a szenvedély erőt vesz rajtunk. Szomorú külvizonyok, családi gondok elkeserítik olykor a tanító kedélyét, és gyakran a gyermek szándékos gonoszsága, kire hiába pazarlunk oktatást, nyájas bánásmódot — kiforgatják a legnyugodtabb tanítót is sodrából. Vajha ilyenkor eszébe jutna a tanítónak paedagogjaink egyikének azon tanácsa, hogy számítsa ki hamarjában, mennyi 189-szer 981, és biztosítjuk, hogy ezen mütét alatt felhevülése csillapodni fog. Vagy ha érzi felindulását, menjen ki a szabadba és járjon egy párszor fel s alá; csak hogy naponkint ne igen gyakran, nehogy a hiuz szemek még bűnül róják fel.

Megtörténik azonban, hogy a testi büntetés kikerülhetlen, ilyenkor ne vezérelje őt a haragos indulat, hanem komolyan megfontolt választás után a mellőzhetlen eszközzel mozdítsa elő a gyermek javítását. Fájdalom, a tanítók részéről is történtek nyilatkozatok, hogy kénytelenek ily eszközhöz nyulni, de azért komoly megfontolás előzze meg a büntetést, nehogy a gyermek teste, hanem lelke érezze azt. A büntetés maga történjék hideg vérrel, minden felhevülés vagy harag nélkül. A „mikort“ a tanító finomabb érzete, a körülmények fontoló tekintetbe vétele fogják sugalni.

Milyenek legyenek a büntetések, hogy a testieket kikerüljük, azt csak tapasztalat, a gyermeki lélek tanulmányozása és ernyedetlen figyelem után tanuljuk meg. Ha a tanító tekintélyre tett szert, mi első gondja legyen, akkor gyakran elég a komoly pillantás, az intés, a helyváltoztatás. De ezek csak kisebb és véletlen vétségeknél használhatók, nagyobbakra és talán megfontolással történteke nézve, az osztályozási lajstrom rendes kezelése jótékony hatással lehet, mely által a gyermekek becsületérzetét a tanító könnyen növelheti, és mely rendelkezése alá bocsátja a büntetési módok egész seregét. Maguk a körülmények is szolgáltatnak ilyeneket, például a sétából kizárás, játék, fürdés, kirándulás eltiltása gyakran keservesen bünteti a vétkeket. Ha a vétek nagy s gyakran, intés és kisebb büntetések dacára történt, akkor az összegyűlt ifjuság előtt tett ünnepélyes megszégyenítés, erkölcselenségének közhírré tétele üdvös hatású lehet a gyermek kedélyre. Kisebb hatással járnak a bezárások, ha azok csaknem kizárólagos eszközökké válnak a rend fentartására. Főkép az ebédőtől való visszatartás csak nagyobb kihágásnál alkalmaztassék, és soha több gyermekre egyszerre ki ne terjedjen. Ha a gyermek hanyagságból feladatot nem hoz, délután tartassék vissza, míg azt rendesen el nem készíti; tanácsos azt mindig felügyelet alatt tartani, s hogy a szülőket a történtekekről tudósítani kell, nehogy a gyermek elmara-dása végett aggódjanak, mondanunk is felesleges.

A szégyenpad, szégyenzug, kiállítás csak ritkán használtassanak, máskép megszokják a gyermekek, és végre játékot úznek belőle. — A letérdeltetés vallási

okokból ne alkalmaztassék az izr. iskolákban, mi mellett különben egyéb okok miatt sem szólnék.

Ellene vagyok a büntetéskénti feladatoknak, melyek már azon okból is céllellenesek, mivel ellenszenvet gerjesztenek a tantárgyak iránt, melyeket pedig a gyermekekkel minél inkább megkedveltetni szeretnék. A tanteremtől elkülönített helyre zárni a tanoncot sem tanácsos, mert ez esetben nem részesülhet az oktatásban. Igen célszerűnek találtam a kisebb és nagyobb kitiltások (Bann) használatát, melyektől a gyermekek annyira rettegetek, hogy akármilyen nagyobb testi fenytéknek inkább alá vetették volna magukat. A kisebb kitiltás csak egy napra terjed, és abban áll, hogy ezen idő alatt a tanoncnak elkülönítve kell ülnie; senkinek sem szabad hozzá szólnia vagy velejártsalognia, játszania, sőt még az

utcán is kerülendő. A nagyobb kitiltás egy hétre terjed. A kitiltás kihirdetése ünnepélyesen az egész iskolai ifjuság jelenlétében történjék, és erre a gyermek vétke és büntetése a falra kiszégeztessék. Magából érthető, hogy ehhez csak akkor kell nyulni, midőn már minden megkísértezt, és semmi sem hatott a gyermekre; e mód, bizony állíthatom, a legelromlottabbra is jó hatással leend. Sőt a kitiltással való fenyegetés is gyakran javulást idézett elő.

Ha a büntetést a tanító már egyszer kimondta, annak teljesítésétől mi se tartsa őt vissza. Sem könyörgés, sem siránkozás, még a javulás ígérete sem, mert ezt a gyermek a pillanat pressiója alatt könnyen adhatja, de annál könnyebben is felejtendi. A jutalmakról, mint a fegyelem fentartásának másik lényeges eszközeiről, más alkalommal szölandok.

K o h n J ó z s e f.

TÁRCA.

Társadalmi ferdeségek.

II.

A kisvárosi zsidó fiatalság társadalmi viszonyainak hü rajzát fogom e sorokban adni.

Mily kedves, mily élvezetes lehet az ifjuság egymás közti társalgása, kivált kis városokban, falun, hol mindnyájan ismerik egymást, hol nem szükséges a hosszas bemutatás, s a még hosszabb megismerkedés, hol városi fesz nem uralkodik, hol az ember látogatási idejét egész bizalommal kénye szerint választhatja, s nincs e tekintetben bizonyos órákra szorítva, hol nem kell előbb a mondandó szót az illendőség mérlegébe vetni, mert az egymással felnőtt ifjuság között bizalmas, tréfásan enyelgő szóváltásnak van helye, hol nincs inas, ki a vendéget előbb antichambriroztatja, hol a „migraine“, mely miatt a nő látogatókat el nem fogadhat, még nincs annyira elterjedve, hol a leánykát nem kell féltetni, ha egyes egyedül megy az utcán, mert csak jó ismerőseivel, gyermekkori barátaival, barátnőivel találkozhatik, hol végre a kedélyt, vagy szellemet elfoglaló szórakozási helyek, mint színház, táncterem, egyáltalában mulató helyek nem léteznek, s így a kisvárosi lakosság, már a helyi viszonyok által is csupán az egymással társalgásra lévén utalva s ebben lelvén szórakozást, egy összefüggő, baráti viszonyon alapuló családot képez, melynek tagjai ugyan nem rokoni kötelék, hanem közös érdek, kölcsönös rokonszenv által vannak egybefűzve.

Igen! a kisvárosi zsidó ifjuság egymás közti társalgása igen kedélyes, szívélyes s bizalmas — — — azon emberek képzeletében, kik még kisvárosi zsidók között nem laktak. De hagyjuk a képzelődést, s nézzük a valót!

* * *

Az erkölcsiség, büszkeséggel mondom, a zsidó leány nevelésének alapelve. Jó korán hintik fogékony szívébe a tiszta, szeplőtlen erkölcs magvát. A zsidó anyák e nevelési elveit természetesen csak teljes elismeréssel és méltánlylattal említem. De, — du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas — az erkölcs mellett nagy, igen nagy szerepet játszik az úgynevezett „illem“, a mennyiben ugyanis igen sokan az erkölcsöt az úgynevezett „illemdelmi“ törvényekkel azonosítják. A „Magyar Izraelita“, mint hitfelekezeti érdekeink közlönye, a nevelésnél, az iskolai oktatásnál, a társadalmi életben a tiszta erkölcs főtartására mindig

közreműködött, és ezért kötelességének tartja egyszermind a a nemes éretől elválasztani a rajta függő, hozzá nem tartozó, nemtelen salakot, azaz: mi az úgynevezett „illem“ ellen fogunk szólni, a valódi erkölcsnek — úgy hisszük — csak javára.

Jó korán avattatik be a fiatal leány az „illem“ titkaiba, s fosztatik meg gyermekded naiv jellemétől. A 12—13 éves leányka szomszéd barátnőjéhez, kivel egy iskolát járt, nem mehet oly gyakran, mint szeretné, hogy együtt enyelegve végezhessek kézimunkájokat, hogy, mint ezt az iskolában oly gyakran tenni szokták, versenyt dolgozzanak, s megtudhassák, ki tud sebesebben s e mellett jobban kötni, varrni? hogy végre több órai ernyedetlen munka után, a tágas udvaron futkosva, gyermekies játékban szórakozásukat, mintegy szorgalmukérti jutalmukat élvezhessék!

Az „illemdelmes“ anya ily gyermekies-ártatlan multság ellen „illemdelmes“ vetot mond.

„Illetlen“, ugymond, más házba sokat menni, „illetlen“ egyáltalában, ha egy leányka sokat szaladgál. Te ma-holnap nagy leány leszesz, s így „illemdős“, hogy szokd meg az itthon-ülést, mert majd azt mondják felőled, hogy csak kóborolsz, s a házi ügyekkel mitsem gondolsz. Különben is „illemdős“, hogy az olyan leány, mint te, ne akkor menjen, mikor épen kedve támad, hanem vizsgálja meg előbb részletesen, „illemdős“ e egyáltalán mennie? s illemdős e különösen X-ékhez menni? — E tekintetben pedig jegyezd meg magadnak: te annyiszor fogsz barátnődhez menni, a mennyiszor ő te hozzád jő, (van az apádnak hál' Istennek annyi pénze, mint az övének) ezt így kívánja az „illemdőség“, de ha többször mégy, nem csak „illetlenséget“ követsz el, hanem, mint mondtam, igen sok félremagyaráztatásnak teszed ki magad. Végre pedig tudod, hogy barátnődnek egy nálad 3 évvel idősebb bátyja van, ki ugyan ilyenkor a mezőn szokott lenni, de történetesen otthon is lehetne, s így már e szempontból véve is nagy, igen nagy „illetlenség“ ha az oly leányhoz, kinek bátyja van, elmégy, akár mennyire szereted is a leányt, mert hidd el, a gonosz világ azt fogja mondani, hogy te a fiatal ember végett mégy ő hozzá oly gyakran. — De utóvégre nem értem, s föl nem foghatom, hogy minek akarsz te barátnődhez menni? Itthon is dolgozhatol, labdázhatol. — Majd velem jösz, ha — az „illemdelmes“ megkívánja.

Mintán koránsem szándokom, oly fontos ügyről, mint a nevelés, csak mellesleg szólni, hanem nevelési rendszerünket legközelebb külön tárgyalandom, jelenleg az „illemdelmesen“ nevelő anya „illemdelmi“ nézeteiből elég ennyi mutatványul, hogy a tisztelt olvasó, velem együtt átláthassa, hogy a két iskolatársunk kö-

zött, kik az „illedelem“ szabályait — fájdalom — oly jól megtanulandják, baráti viszony ki nem fejlődhetik. — Ehez járul még, hogy az „illelmi“ törvények nagyobbára olyanok lévén, melyek biztos alappal nem bírnak, s az egyéni fölfogásnak oly tág kört engednek, az összetükközés (mint ezt gyakorlatban látni fogjuk) majdnem elkerülhetlen. — A fiatal leány, az „illelmi“ törvények hű megtartására oly nyomatékosan intetvén, természetesen azt követeli, hogy azok ő iránta is teljes épségükben tartassanak. Ámde mondók, hogy a törvények interpretatiója nem eléggé biztos s határozott, s így az „apprehensio“-ból nem fogynak ki soha. Ma az egyik, holnap a másik volt „illetlen“. A „legillelmesb“ zsidó saját fölfogása szerint ugyan „illelmes“, de mások nézete szerint „illetlen“ tényt igen gyakran követ el. — E folytonos bírálgatás, mely mint láttuk, koránsem roszaakat, hanem csupán azon személyes hiúságnak kifolyása, mely fürkészve vizsgálja, hogy X. kellő tiszteletet taunitott-e irántam, megtartotta-e híven az „illelmi törvényeket?“ e bírálgatás, mondom, csak arra szolgál, hogy a zon már ugyis feszülttségben lévő baráti kötelék, mely az egykori iskolatársak között létezik, tökéletesen fölbonthatassék. (Baráti látogatásokról többé szó sincs, hanem „illelmes“ látogatások tétetnek, mint ezt mult cikkünkben rajzoltuk.)

Az elméleti oktatás, szokták mondani, gyakorlat nélkül célhoz nem vezet. Abba hagyom tehát én is a pusztá elmélkedéseket, s a tisztelt olvasót, szives engedelmevel, a kisvárosi zsidó ifjúság körébe vezetendem, — — — de tisztelt szerkesztő-barátom ép azt mondja, hogy legnagyobb sajnálatára, e számban nagyobb helyet cikkemnek nem szánhat, s így bucsut veszek tőled, nyájas olvasó. Vizszontlátásra legközelebb a kisvárosi zsidóknál!

Borsodi.

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

II.

(Folytatás.)

Elértük történetünkben azon időszakot, melyet futólag, csak pusztá adatokkal esetelni talán lelkiismeretlen eljárás volna.

A humanitás győzelme, a zsidók emberjogainak elismerése nem csak üdvöt, áldást hoz az emberiségre, de a tudomány haladásának is hatalmas emeltyűje. Távol vagyunk azon gondolattól, hogy a tudomány az életre befolyással nincsen.

A konyha és a pince alárendelték magukat Liebig buvárlatainak és a gőz erejének gyakran oly emberek parancsolnak, kik maguk nem igen mélyen hatottak a természet titkaiba. Másként vagyunk e tekintetben a zsidó történet írásával. Kell, hogy a történetíró maga az ügy iránt érdeklél viseltessek. A rideg okoskodással nem sokra megy. Kell, hogy a tárgy őt közel érdekelje, habár nem úgy, hogy erőt vegyen rajta, nem úgy, hogy maga legyen a fél, ki, úgy a hogy, az ügy mellett, vagy az ellen szól.

Ki eddig zsidó történetet írt, nem zárhatta el szemeit a jelenkor elől; ha a királyok, a próféták, a látnokok és dalnokok korát leírta, szüntelen arra gondolt, mennyire busító, hogy oly ösökkkel bíró népnek emberjogai elismeréséért könyörögnie kell, és ki a tizenyole század előtti vértanui korról beszélt, nem mulaszthatá el meginteni a jelenkort, hogy azért lakoltat, mi a mult vétkei közé tartozik. Így vegyülnek a legtisztább szándokkal önkéntelenül mellékcélok, utógondolatok.

Most, hosszú küzdelem után, — a harc nem távol jövőben végét érondi, — most a buvár meg nem zavart figyelmét hátran fordíthatja a tárgyra, a meg-meg ujló csetepaték, a lehadófélben lévő mécs végelárvánának jelei.

A zsidó történetíró föfeladata, a történetet a mesétől elválasztani, a babonát a hittől elkülöníteni, habár a tapasztalás arról tanuskodik is, hogy a mesét apraja-nagyja inkább meghallgatja, mint a való történetet, és a nép inkább ragaszkodik a babonához semmint a való hithez. Az ember saját természetiségében érenyeivel, hibáival nincs nyére a nagy közönségnek; neki hős, kalandor kell.

A szentírás elbeszélései — mondja Wolf — leginkább az által tünnek ki, hogy ezek hőseiket, kedvenceiket emberekként állítják elének és nem palástolják azok gyarlóságait.

A szentírás nagy személyeket sehol sem látjuk szenteként fölemlítve. A művésztől is azt követeljük, hogy embereket állítson elének. De a nép csodákat áhitoz, meséket vágyik hallani, angyalokat vagy ördögöket akar látni. És e végleteket hajhászszza mindenttt.

A zsidó történetben a mesék és a babona nagy szerepet játszanak és pedig peccatur intra et extra. Elbeszélések, melyek az idő folyamában mondákká, regékké nőttek, a zsidók részéről valóknak tartattak. Csak azt említjük, minő alakokkal ajándékozták meg a teremtőt, ki a naponta elmondott valláselv szerint alakokkal nem bír és mihez sem hasonlítható. Ép ennyire kimeríthetlen a babona országa a zsidó élet beltörténetének mezején. Talán az ég igazságos büntetése volt az, hogy a zsidók ellenében is oly termékeny volt a mesevilága, olyasmikről vádolván őket, mik való tényekben soha sem láttak napvilágot. Ép oly borzasztó azon babona és azon áhít, melyet más vallásbeliek a zsidók és a zsidóság ellen táplálnak. Dacára annak, hogy a zsidókali érintkezés oly mindennapi, dacára annak, hogy a zsidó irodalom többé nem a kellő tudománytól feltételezett s egyedárusított mező, mégis a közönség nagy része és az ehez tartozó tudósok nagy száma tudatlanságot, járatlanságot árul el a zsidó és a zsidóság félreismerése, balfelfogása által.

A Mátyás király halálával támadt közmondás, mely csak szomorú tapasztalatoknak lehetett keserű eredménye, történetünkön is véres fonalkint húzódik keresztül. A nagy magyar király halálával sirba szállt elődeinknek a jövődjé jobb idők felől táplált élető reménye, sirba szállt a még alig csecsemő korát ért nemzeti önlét. 1494ben, midőn Ulászló zsidó alattvalóitól pénzkölcsönt vett fel, Nagyszombat oly eseményeknek volt színhelye, minőket eddigélő magyar földön hallani sem lehetett. Azt mondja a világ: a szerelem találékony; mi ugy hiszszük: a gyűlölet találékonyabb. A zsidógyűlölet legalább a legrégibb kortól napjainkig találékonyaságáról ijesztőleg sok példát mutathat fel. Majd kutak mérgeztetnek meg; ostyát gyaláznak a zsidók, s e varázsműtét által a víz méreggé válik; majd husvét estéjén keresztyén vér kell a zsidóknak s több ily légből kapott kedves mese, melyet a tömeg örömmel fogadott, hogy vérszomját enyhíthesse; és a jobb érzet ne forduljon el undorodással a történet ezen éktelen foltjaitól, csak szánni tudván azokat, kik mind e vérengzések okai, kik annyira eltévedtek, hogy az erkölcsiség ezen abnormis állapotán nem hogy meg nem tüköztek, de azt még elő is segíték.

Tizenkét zsidóférfi és két asszony, — így beszéli Bonfinius*) — arról vádoltattak, hogy egy keresztyén fiut, ki elveszett, s ki valakinek állítására egy zsidó házába bement, megölték. A vizsgálat alá vett két vénasszony a kintpad fájdalomaitól indítatva, (metu tormentorum adactae) bevallotta, hogy a bűntény, melyről vádoltattak, csakugyan elkövetetett.

Rosenberg Izidor.

(Folytatjuk.)

*) Rerum Hungaricarum Decad. V. lib. IV. pag. 563, b. 564, a.

P E S T.

Mintegy másfél hónapja, hogy a Magyar Izraelita felszólalt azon eljárás ellen, melyet Pest városának tanácsa zsidó lelencgyermek iránt irányában követ. Igen érdekes ilyenemű eset a következő.

Három év előtt egy zsidó anya gyermekét keresztyén nőnek adta ápolás végett és az ezért kialakított díjat az első hónapokban fizette is; később a zsidónő Pestről eltávozott és a keresztyén nő semmi fizetést sem kapott a gyermek ellátásáért; utóbb Pest városa fizette a zsidó gyermekért a rendes lelencdíjat egy ideig, de ez is ismét megszűnván, a nő legközelebb folyamodott a városi tanácshoz, hogy a szülék nélküli gyermek ellátásáról gondoskodják.

Erre Pest városa végzésileg meghagyta a folyamodó asszonynak, hogy a zsidó gyermeket a lipótvárosi plébánián kereszteltesse meg és azután a városi árvaházban adja át.

Az asszony nem osztotta ugyan Pest városa térítői buzgalmát és a most már negyedfél éves gyermeket nem vitte a paphoz, hanem a megkeresztelési parancsával kezében megjelent az izraelita hitközség elnökénél, és bizonyos pénzösszeget követelvé, a gyermeket ezen feltétel mellett a hitközségnek kiadni ajánlkozott. De megjelent a hitközség elnöke előtt a gyermek legközelebbi rokona, nagybátyja is és előadta, miszerint hírét vévén annak, hogy testvére gyermekét erőszakosan megkereszteltetni akarják, ő ezen jogtalan eljárás ellen ünnepélyes óvást tesz, s egyszersmind kijelenti, hogy ő a gyermeket, hogy szülője hitében megtartassék, átvenni kész.

Ez óvás a hitközségi elnökség által mind a városi tanácshoz, mind a lipótvárosi plébánosnak hivatalosan megküldetett.

Szóba jövén ezen eset a f. hó 13-án tartott községi választmányi gyűlésben, indítványoztatott, hogy a hitközség részéről Pest városának ezen már ismételtén tapasztalt igazságtalan eljárása ellen szinte óvás tétessék és a zsidó lelencgyermeknek a keresztyén vallásuakali egyenjogosítása sürgettesék; szükség esetében a felsőbb hatóságokhoz intézendő panasz által fogván ez óvás nyomatékosabbá tétetni.

Az indítvány tárgyalása elnapoltatott — míg a városi tanácshoz, a gyermek rokonának ajánlkozására adandó válasza megjő. Addig én is várok és csak az esetet minden megjegyzés nélkül beszélem el.

Ugyan e választmányi gyűlésben tárgyalatott a helybeli mintafőtanodai tanítók végleges alkalmazásának kérdése. Ezen intézet 7 tanítója ugyanis, eltelvén próbáéaik, végleges alkalmazásukat sürgetik, mely tárgyban iskolai igazgató ft. Kriegler ur a községet véleményezés végett szólította föl. A község válaszolt, miszerint az érdekeltek erkölcsi magaviselete, szorgalma és képessége ellen kifogása nincs, de a magyar nyelvet Kohn és Neumann urak kivételével egy sem bírja; a végleges alkalmazásról pedig a község épen nem nyilatkozhatik, miután itt az országos iskolai alappal való rendelkezésről van szó, és erről véleményt adni nem egyes községnek, hanem csak a hazai hitközségek összességének van joga.

T e n c e r.

LEVELEZÉS.

Bécs, július 30-án.

H. K. Habár érdemleg méltányoljuk is a magyarhoni közlönyeinkkel azonos irányú külföldi sajtó eljárását, melylyel közös érdekeink mellett fáradszommal buzgalommal küzd, ha nem tagadhatjuk is meg teljes elismerésünket azon, bár természetesen, rokonszenvtől, melylyel látszólag egyedül bennünket érdeklő kérdésekhez oly nemes egyszerűséggel hozzászól; de óvást teszünk azon vezérekedési viselkedés ellen, mely magyar-zsidó kérdéseink megoldására befolyást gyakorolni, mely azok megfejtésénél irányadói szerepet játszani nem áttal.

A magyar zsidóknak megvannak saját közlönyeik, hol a saját ügyeik ellen intézett megtámadásokat kellő tárgyismerettel visszautasíthatják, vannak vezérek, kik a saját érdekeik ellen netalán intézett csapást ép oly szakismerettel fogják megtorolhatni, mint külföldön lakó hitrokonaik vezérei.

Es ezért tanácsoljuk a rokon irányú külföldi sajtónak, legyen ezentúl óvatosabb eljárásában, fontolja meg, hogy közzétett magyarhoni tudósításaival nem többet árt-e a magyar-zsidók érdekeinek, mint a mennyit használ.

Tanácsoljuk a pártvezéreknek legyenek kissé mérsékeltbbr véralkatuak, ne törődjenek annyira a látkörükön kívül eső eseményekkel s ne találjanak elénk oly kacsákat, melyeket az épen nem biztos forrású levelező íres óráiban hízlalt. — — —

A vallástani vizsgák itt mult héten tartattak és nem nyújtottak semmi tudósításra lényeges anyagot. A vallásiskola évkönyvében főt. Dr. Jellinek úr fölhívást boesát közre, melyben az énekről szólván, a lithurgiális énekek tanítását az ifjuság különös figyelmébe ajánlja. Ohajtandó, hogy ez ajánlat a tanító képezdében is megvalósíttassék.

Főt. dr. Mannheim ur mult héten tért vissza a fürdőből. Adja az ég, hogy kedves öregünk az Úr igéjét újult erővel hirdethesse!

Bécs, augusztus 10-én.

H. K. Szántó S. és Piek A. urak egyesíték intézeteiket és öszre megnyitják nyilvános érvényes bizonyítványadási joggal felruházott tanodájukat. Meg van vetve ez által az itteni zsidóság szellemi épségének alapja és mi csak örömtűnket nyilvánítjuk, hogy két jeles tehetség ilyképen fáradozik a serdült ifjuság nevelése körül. A vallástanoda, melyet az igaz zsidók különben is csak esalékony délibábnak tartottak, ez által legalább a néptanodák körében vereséget szenvedett. Ez említett intézet igazgatói, reméljük, megfognak felelni minden tekintetben kötelességeiknek.

Sulzer S. ur „Dudoim“ jának II. füzete már elhagyta a sajtót. A fáradszomlós törekvési férfü 1804 marcus 4. született, és több mint 3 évtized óta buzgólkodik az isteni tisztelet felvirágoztatása körül. Sajtó alatt van „Sir Zion“-ja is, melyben a diaskozorozott jelesünk a régi ritus jobb dallamait föleleveníté és újol rendezé. Ő maga nyilatkozott előttem, hogy a feledhetlen „Mah-rillt“ még fel akarja eleveníteni. Ez új „Sir Zionnal“ Sulzer ur az orthodox községekre akar hatni, mert csak a spanyol és a német iskola énekeit tartalmazza. Vajha e fáradszomlós férfü törekvése, ki rendezett isteni tiszteletűnket teremté, hitfeleink részéről illó elismeréssel találkoznék.

Schlossbergnél (Fischmarkt 477) magyar fordítással ellátott imakönyv jelent meg. Ajánljuk tanítóink figyelmébe, mint a hazai nyelv terjesztésének és emelésének legillőbb közegét.

Vegyes hírek.

— A „Magyar Sajtó“-ban Ehrentheil Mór ur egy cikket ír az izraelita iskolai pénzalapról, melyben egymás után rosaltatik zsidó középiskolák, zsidó papnövelde állítása sat., és miután bebizonyítatik, hogy a zsidónak semmi másra mint néptanodákra szüksége nincs, követeltetik, hogy az egész millió néptanodák és néptanítók gyámolítására fordíttassék. Az iskolai alapról való véleményűnk el nem titkoltuk, erről tehát újabban nem nyilatkozván, azt mint Ehrentheil ur privátvéleményét tudomásul vesszük.

Hanem azt kérdeznök, hogy a „M. S.“ megengedné-e valamelyik levelezőjének, hogy a protestáns hitfelekezetet reactionariusnak mondja, mert a protestáns hitfelekezeti gymnásiumok fenállását pártolja. Pedig szóról szóra ott áll a M. S.-ban: egy magyar zsidó gymnásium felállítása nem volna más, mint a zsidók megmagyarosodása ellen intézett reactionarius törekvés! Erklá-

ret mir Graf Oerindur disen Zwiespalt der Natur! — A „P. N.“-t pedig megnyugtatljuk, hogy ha a zsidóktól fog függni az eldöntés, a magyar tannyelvről az ő kissé száraz figyelmeztetése dacára sem fognak megfélekedezni.

** Beküldetett hozzánk: „Ifjusági iratok, a magyarhoni mindkét nembeli izraeliták számára, I. és II. kötet. Szerkeszti s kiadja Fischer Náthán, a győri izraelita elemi főiskolák magyar nyelvtanítója. Győrött 1862.“ Kettős örömmel üdvözljük e nemes irányu zsenge vállalatot, egyrészt mivel a hit és hazaszeretet szép eszméit tüzte fel lobogójára, másrészt mert az ez irányban vajmi szegény hazai irodalmunkban is igen érezhető hézagot tölt be. Ajánljuk minden gondos magyar izraelita család figyelmébe, mely gyermekeinek hasznos és mulattató olvasmányt szerezni akar. Tartalmaz verseket, elbeszéléseket, életrajzokat, történelmi, földismeit, természetrajzi, természettani adatokat s egyéb közhasznú jegyzeteket. Utószavában a szerkesztő elnézést kér, ha netalán a nyomtatási gyorsaság következtében némi hibák javítlan maradtak, minék folytán mi sem apprehendálhatjuk azt, hogy, kiváltképp az elején, némimélti versemények is ott felejtettek. No de azért omme initium... etc.

— A pesti országos vakok intézete igazgató választmányának f. hó 10-én tartott ülésében, főispáni helyettes és a választmány elnöke Kapy Ede úr, azon tény következtében, hogy ez intézetben hitrokonink részéről 12 alapítvány létezik, két izraelitának a választmányba felvételét indítványozá. A választmány elfogadá az indítványt, és főispáni helyettes ur az öt megillető jognál fogva Kern Jakab és Ullmann Károly urakat nevezé ki a választmány tagjaivá.

— Az ostiai és velletrii püspök Mattei bibornok, az évek óta dioecésájában lakó zsidóknak onnan való száműzését elrendelé.

— Julius hó 17-én Bukurestben Couza fejedelem rendelete folytán a zsidók egyenjogósítása az egyesült fejedelem-ségekben kihirdettetett. Az ezt tárgyaló okmány az izraelitáknak, legyenek azok moldva-oláh vagy idegen országok alattvalói, az egyéb felekezetheli benszüllött vagy idegen alattvalókkal, teljes jogegyenlőséget, vallásyakorlatuk és jótékony intézeteik tekintetében korlátlan szabadságot nyújt, egyedül iskoláikat és kórházaitak vetvén alá a ministerium határozatainak és rendeleteinek.

— Königsbergben hire járt, hogy egy zsidó kereskedő egy fiatal embert megmérgezett. Erre a lakosság a zsidókat megrohanta, ablakaikat bevverte, s ha a közel Josefstadtból segély nem érkezik, nagyobb bajok is történtek volna. (M. S.)

— Belgrádi hitrokonink számára a helybeli izr. hitközsegnél eddig begyűlt összeg 44 1/2 frt 50 kr. Adakoztak: Herz Salamon 5 ft, Hirsch Ignác 5 ft, Spitzer Gerzon 5 ft, Deutsch Bernáth 5 ft, Goldberger fiai 10 ft, Schlesinger József 1 ft, Schönau H. és Hecht 10 ft, Barber Simon 2 ft, Oppenheim testvérek 5 ft, Falk és Kiss 2 ft, Szekules és Stern 2 ft, Auer Dávid 1 ft, Hirsch Simon fia 2 ft, Rosenzweig testvérek 2 ft, Reiter Ignác 1 ft, Böhm G. 2 ft, Wottitz Baruch 2 ft, Gomperz testvérek 2 ft, Schosberger S. W. és fia 20 ft, Ullmann Károly és Ullmann M. G. 10 ft, Herzfelder Vilmos 25 ft, Hirschler Adólf és Hirschler Frigyes 5 ft, Fischl testvérek 10 ft, Goldstein A. és fiai 5 ft, Herzfelder Armin és fiai 20 ft, Munk Mór és társa 10 ft, Sauber Fülöp 1 ft, Herzberg S. 5 ft,

Jónás Zsigmond 2 ft, Temesváry Ignác 2 ft, Pollak Herz 2 ft, Löwy Adólf 2 ft, Popper Armin 2 ft, Hirsch Lipót 2 ft, Strasser és König 15 ft, Stein Nathan J. 2 ft, Gottesmann B. és fia 10 ft, Ifj. Breisach M. 1 ft, Fried 2 ft, Stern Jakab L. 1 ft, Jellinek Mór 2 ft, Schosberger B. 1 ft, Drach Ign. 1 ft, Nagel S. 1 ft, Waltner 1 ft, Schaffer Antal 1 ft, Holitscher Lipót 1 ft, Mandl Ignác 1 ft, Blau Jakab 1 ft, Deutsch Mór 1 ft, Abeles Lipót 1 ft, Abeles Armin 1 ft, Fra-senhauer 1 ft, Rosenzweig M. 50 kr, Flaschner György 1 ft, Kraus Albert 1 ft, Mandel S. K. 1 ft, Neumann L. 1 ft, Naschitz Armin 2 ft, Flesch 1 ft, Neumann I. 1 ft, Bettelheim 1 ft, Böleskei 2 ft, Fochs Antal 2 ft, Mandel 1 ft, Kohn Vilmos 1 ft, Klein Miksa 1 ft, Bethleheim 1 ft, Holitscher Baruch és fia 4 ft, Reichmann 1 ft, Tafler 1 ft, Stein J. L. 2 ft, Trebitsch M. 2 ft, Ehrenfeld Salamon 3 ft, Breisach 1 ft, Spitzer Simon 2 ft, Scheffer 1 ft, Boinitzer 1 ft, Kohn József 50 kr, Holitscher Manó 2 ft, Frankel Vilmos 1 ft, Schwartz A. 1 ft, Grünwald 1 ft, Engel K. 1 ft 50 kr, Fürst H. 50 kr, Bergel J. 1 ft, Freund és Rosenthal 1 ft, Reichmann S. 2 ft, Brüll és fia 3 ft, Deutsch Lipót 50 kr, Blum J. 1 ft, Berger 1 ft, Winter H. 1 ft, Kraus Simon 50 kr, Eisenstädter 50 kr, Fischer Salamon 50 kr, Singer 50 kr, Gruber 50 kr, Sinay M. 1 ft 50 kr, Lazarovitsch 2 ft, Rechnitz H. 1 ft, Davidsohn S. H. 1 ft, Baumann Joachim 2 ft, Berger D. 50 kr, Silberstein Zsigmond 1 ft, Itzeles Fülöp 1 ft, Steiner 50 kr, Fuchs 50 kr, Rott 50 kr, Ertner S. 1 ft, Löwy Gottlieb 5 ft, Basch Armin 1 ft, Pollak 1 ft, Fuchs Ádám 1 ft, Altman S. 1 ft 50 kr, Breitner F. 1 ft, Ehrenwald 50 kr, Adler Simon 1 ft, Adler Lipót 50 kr, Schreiber N. 50 kr, Fischhof D. 50 kr, Deutsch 50 kr, Winter 50 kr, Schmitz 1 ft, Steiner Armin 3 ft, Altstädter 1 ft, Itzeles Zsigm. 1 ft, Oestreicher M. 2 ft, Bök 1 ft, Galitzer 2 ft, Kohn J. L. 1 ft, Gutmann Armin 1 ft, Braun Ign. 1 ft, Strasser testvérek 2 ft, Wottzsek Mózes 2 ft, Lustig Mór 2 ft, Scheiber 50 kr, Nagel és Eisler 2 ft, Schitzer Jakab 50 kr, Granichstädten K. 50 kr, Abeles Armin 1 ft, Pollack Gyula 50 kr, Flaschner Lajos 50 kr, Holitscher Fülöp 1 ft, Altstok 2 ft, Lasky M. B. 5 ft, Fischl Lipót és fia 25 ft, Verein Ignác 5 ft, Silberberg Márk 1 ft, Frankl Vilmos 1 ft, Freund Samu 1 ft, Deutsch József és Gábor 10 ft, Stein Natan 1 ft, Jacobovitsch 1 ft, Bischitz Dávid 10 ft, Hahn János 1 ft, Lederer testvérek 10 ft, Löwy Miksa 1 ft, Bischitz Armin 1 ft, Janovitz I. I. 1 ft, Holtzer D. 4 ft, Keppich Armin 1 ft, Wiener Lipót 2 ft, Nagel S. Zsigmond 1 ft, Brüll Samu 5 ft, Gold Mór és fia 5 ft, Kuhner Illés 10 ft, Kohn Pinkas 1 ft, Wetzler 50 kr, Ritscher 50 kr, Herz Sarolta 2 ft, Kemény 50 kr, Lehner 50 kr.

Szerkesztői levelezés.

K. F. urnak H. M. Vásárhelyt. Nincs felőle tudomásunk; dr. Rokonstein ural közöltük.

L. S. urnak Keszthelyen. Köszönettel vettük.

Szilas-Balbásra. A lapokat elküldtük; az ajánlatot köszönettel elfogadván, a küldeményt várjuk.

β. Szegeden. A névtelenül beküldött cikkeket különben sem használhatván, míg a szerzőt nem ismerjük, el sem olvassuk.

S. B. urnak Keszthelyen. Nem tartjuk részrehajlatlannak a tudósítást.

HIRDETÉS.

Egy nevelő

ki a magyar, német s héber nyelvben alapos oktatást adhat, s zongorai ismeretekkel bir, alkalmazást nyerhet egy hat éves fiu- és egy hét éves leánygyermek mellett. A föltételekről bővebb felvilágosítással szolgál Pollák József, haszonbérliő Duna-Szerdahelyt.

Pályázat.

A székesfehérvári izr. főelemi tanoda előkészítő osztálya számára segédtanító kerestetik. Az évi fizetés 400 o. é. forint. A főelemi tanítói képesség, és vallásos erkölcsi magaviseletről szóló bizonyítványokkal támogatott, magyar nyelven fogalmazott folyamondványok f. é. szeptember 15-éig beküldendők

(1—3)

A székesfehérvári izr. hitközség előljáróságához.

Tanítói pályázat.

A miskolci izr. fő-tanodában a bekövetkező tanévre, több 400—500 frt évi fizetéssel díjazott tanítói állomás lesz betöltendő. — Megvizsgált, és eddig is nagyobb tanodákban a tantárgyaknak héber, magyar és német nyelvbeni előadásában sikerrel alkalmazott tanítók, kik erről, valamint eddigi vallásos és erkölcsi viselkedéséről kielégítő hiteles bizonyítványt felmutatni képesek, ajánlataikat bérmentesítve folyó évi szeptember hó 15-kig beküldhetik Miskolcon augusztus hó 1862.

Az izr. tanodai választmányhoz.

(1—3)

EGY NEVELŐ

ki több izr. iskolában sikerrel működött, s a magyar héber és német nyelvekben jártas, nevelői állomásra kívánna alkalmaztatni. Bővebb tudósítással szolgál e lap szerkesztősége.